

ДОСЛІДЖЕННЯ МЕТОДІВ ОБҐРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВОЄННЯ НОВИХ ВИДІВ ПРОДУКЦІЇ

Вступ. Проблеми визначення і дослідження інноваційних процесів, а також економічної оцінки інвестиційних рішень були і залишаються дискусійними, що знаходять відображення у працях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Однак, багато питань теоретичного і методичного характеру щодо комплексного дослідження проблем управління та оцінки інноваційної діяльності потребують поглибленої розробки. В Україні поки що не існує комплексного підходу стосовно дослідження проблеми оцінки ефективності нововведень. В роботах, як правило, розглядаються загальні проблеми інноваційної діяльності, а при оцінці капіталовкладень (інвестицій) не враховується ступінь новизни розробок та потреби у них споживачів. Тому особливого значення в сучасних умовах господарювання набуває вивчення, аналіз (з погляду можливої адаптації до української економіки) чинних зарубіжних теорій та практики в оцінюванні інноваційних рішень, а також уточнення і визначення деяких категорій інноваційної сфери.

Постановка задачі. Основна задача аналізу інновацій і головна передумова контролю їх ефективності для організації – розрахунок критерію оцінки нововведень, тобто групи показників, значення яких дозволяє приймати рішення про привабливість даного нововведення для компанії і при необхідності порівнювати між собою альтернативні варіанти нововведень. Як правило, в ролі таких показників виступають ті чи інші критерії ефективності інвестиційного аналізу, застосування яких багаторазово обґрунтовувалось в наукових працях вчених-економістів [1, 2, 3] та були підтверджені на практиці.

Окремі автори [4, 5, 6] для оцінки інновацій пропонують власні системи показників, спираючись у своїх висновках на необхідність обліку особливостей процесу нововведення. В рамках даної статті ми хочемо визначити, який критерій (критерії) ефективності впровадження товарної інновації найбільш економічно обґрунтований, а потім побудувати систему оцінки нововведень і розробити методичні підходи до їх комплексного аналізу.

Результати дослідження. Створення концепції, розроблення й запуск нового товару – це процес. Створення нового товару розпочинається з генерування ідеї та за умови успішного проходження всіх його стадій закінчується комерційним успіхом нового товару на ринку.

Всю сукупність показників, які необхідно розрахувати та проаналізувати при оцінці ефективності впровадження товарних інновацій, в літературі прийнято розбивати на зовнішні (або ринкові) та внутрішні, тобто інноваційного проекту як об'єкта [3, с. 67]. Більш точно їх характеризують як формальні та змістовні (неформальні). До *формальних критеріїв* відносять такі показники, як термін окупності, норма прибутку, джерела фінансування. Окрім формалізованих показників оцінки ефективності інвестицій, можуть враховуватися різні обмеження й *неформальні критерії*. Як обмеження можуть використовуватися: граничний термін окупності інвестицій, вимоги до охорони довкілля, безпеки персоналу тощо. До неформальних критеріїв можна віднести: проникнення на нові ринки збуту, витіснення з ринку конкуруючих фірм, політичні мотиви тощо [1, с. 337].

Перші з названих критеріїв широко представлені в літературі, та, на думку багатьох спеціалістів, для оцінки ефективності впровадження нових товарів у господарський обіг їх недостатньо [3, 6]. Спеціалісти так характеризують їх використання для аналізу інноваційних проектів: «Більшість застосованих на практиці формальних критеріїв засновані на фінансових показниках, моделювання яких нерідко підміняє (витісняє) маркетинговий аналіз причин тих чи інших дій учасників ринку. При цьому основною помилкою стає екстраполяція сьогоденного стану системи (ринку, окремого економічного суб'єкта) на перспективу, що в умовах ринкової економіки перекидає реальні тенденції. Уникнути таких помилок можна, використовуючи неформальні критерії перспективності інновацій» [3, с. 67]. В рамках даного дослідження ми пропонуємо варіант системи методів аналізу та оцінки ефективності нововведень, представлений на рис. 1.

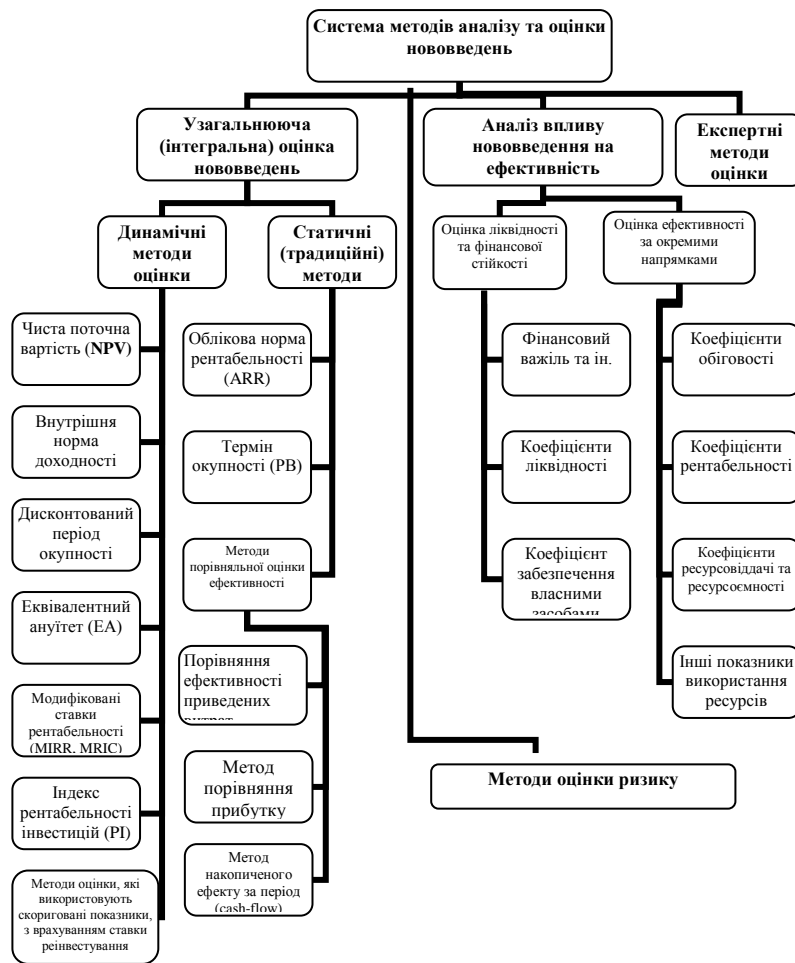


Рис 1. Система методів оцінки ефективності нововведень

має ряд суттєвих недоліків (наприклад, його величина не враховує деяких важливих вимог, які висуваються до проекту, що знижує ступінь обґрунтованості його використання без відповідного додаткового аналізу; некоректний в обліку реінвестування отриманих доходів; може призвести до невірної рішення стосовно взаємовиключних інноваційних проектів.

Висновки. Узагальнюючи теорію та практику використання різних методів комплексної оцінки інноваційної діяльності, можна сформулювати наступні рекомендації по вибору методів аналізу. В більшості практичних ситуацій в якості універсального, економічно змістовного та стратегічно обумовленого критерію оцінки інновацій найкращим чином підходять дисконтні показники. У випадках із сукупністю стратегічних цілей, характерних для реалізації великих інноваційних проектів, необхідно застосовувати методи експертної оцінки, причому аналіз дисконтних показників стає складовою частиною цих методів. Таким чином, вибір методу аналізу та оцінки впровадження нових видів продукції визначається конкретними цілями та задачами стратегії організації; комплексний економічний аналіз проводиться в тісному взаємозв'язку з реалізацією функцій стратегічного управління.

Література

1. Инновационный менеджмент: концепции, многоуровневые стратегии и механизмы инновационного развития: Учеб пособие/ Под. ред. В.М. Аньшина, А.А. Дагаева.- 2-е изд., перераб., доп. – М.: Дело, 2006.-584с.
2. Твисс Б. Управление научно-техническими нововведениями.- М.: Экономика, 1989 – 271с.
3. Трифилова А.А. Оценка эффективности инновационного развития предприятия – М.: Финансы и статистика, 2005. – 304 с.
4. Герасимов А.Е. Проблемы повышения эффективности инновационной деятельности//Инновации. – 2001, №9-10, с.46-48.
5. Силин В.П., Глазунов В.Н. Оценка инвестиционной привлекательности проектов //Финансы, 1995 -№ 8 - С. 20-24.
6. Шувалов С., Аборин С. Оценка социальной эффективности инвестиционных программ// Экономист-1998. - № 11 - С. 66-68.

Важливим аспектом економічного обґрунтування інноваційних проектів є встановлення величини планового горизонту. Доведено, що існуюча багатоваріантність можливих підходів негативно позначається на кінцевих результатах оцінки, тому що припускає можливість значної їх суб'єктивізації (один і той же проект залежно від величини вказаного параметра може бути і ефективним і ні). Тому автори пропонують оціночні показники (IRR та MIRR) погоджувати з величиною нормативного (максимально припустимого) періоду окупності вкладених коштів, що дозволить не тільки уникнути зазначеного негативного явища, але й більш обґрунтовано обирати швидкоокупні та найбільш ефективні інноваційні проекти.

На підставі дослідження інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств деревообробної галузі України здійснено теоретичне узагальнення про те, що у випадку, коли показники: чистий дисконтований дохід (NPV) та внутрішня норма доходності (IRR) суперечать один одному, перевагу доцільно віддавати показнику (NPV), а не (IRR), тому що останній додатково